

**Αρχαία Θεωρητικής Κατεύθυνσης**

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 4<sup>η</sup>

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Α1. Να γράψετε τη μετάφραση του κειμένου: «ἐπειδὴ δέ... διεφθείροντο»

Β1. Από ποιες έννοιες αποτελείται η πολιτική αρετή σύμφωνα με το παραπάνω κείμενο και ποια η σημασία τους για την συγκρότηση κοινωνιών;

Β2. Στο επιμύθιο ο Πρωταγόρας επαναλαμβάνει τη θέση που υποστήριξε ο Σωκράτης στην 1<sup>η</sup> ενότητα του βιβλίου. Ποια στάση υιοθετεί ο σοφιστής και πως ερμηνεύει την τακτική των Αθηναίων;

Β3. Να δοθούν από δύο ομόρριζα στην νέα ελληνική για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: μοίρας, ἀπώλλυντο, διεφθείροντο, ἄγοντα, ἴωσι.

Β4. Τι γνωρίζετε για την επαγωγική μέθοδο του Σωκράτη.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Β1. Σύμφωνα με τον μύθο του Πρωταγόρα, ο Δίας ως πατέρας των θεών και των ανθρώπων, στέλνει τον γιο του Ερμή να φροντίσει το ανθρώπινο γένος προσφέροντας του την αιδώ και τη δίκη. Με αυτά τα δώρα συμπληρώνει την προσφορά του Προμηθέα (έντεχνος σοφία και φωτιά) και εξασφαλίζει για δεύτερη φορά τη σωτηρία του ανθρώπινου γένους. Η αιδώς και η δίκη είναι τα συστατικά στοιχεία της πολιτικής αρετής, είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την συγκρότηση κοινωνιών και για την περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτισμού.

Η αιδώς είναι ο σεβασμός στους άγραφους ηθικούς νόμους, η ηθική συνείδηση, το φιλότιμο, το αίσθημα ντροπής του κοινωνικού ανθρώπου για κάθε αντικοινωνική πράξη. Η ύπαρξη ηθικών νόμων και ο σεβασμός τους είναι αποτέλεσμα ανώτερης ηθικής παρόρμησης και καταδεικνύει την δύναμη ανωτερότητας της ανθρώπινης φύσης.

Η δίκη είναι το συναίσθημα της δικαιοσύνης, η υπακοή στους γραπτούς πολιτειακούς κανόνες, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των άλλων. Οι νόμοι ως έκφραση της ισορροπίας μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων προσωποποιούν το συναίσθημα της δικαιοσύνης που είναι έμφυτο στον άνθρωπο.

Χάρη στην αιδώ και στη δίκη εξασφαλίζεται η αρμονική κοινωνική συμβίωση που είναι προϋπόθεση για την πρόοδο και την ευημερία. Με αυτά τα δύο συναισθήματα, αμβλύνονται οι διαφορές των ανθρώπων και χαλιναγωγούνται τα κακά ένστικτα, όπως η ιδιοτέλεια, ο εγωισμός, η ανηθικότητα, η ανευθυνότητα και η ανειλικρίνεια. Με την αιδώ και την δίκη σφυρηλατούνται φιλικοί δεσμοί και αποτρέπεται η σύγχυση και η αταξία. Εγκαθίσταται η αλληλεγγύη και η ομόνοια. Το άτομο βγαίνει από τα στενά πλαίσια της ατομικότητας του και μαθαίνει να συμβιώνει με το συνάνθρωπό του για το κοινό καλό («ὃν εἶεν....συναγωγόν»).

Έτσι ο Πρωταγόρας δίνει μια αισιόδοξη εκδοχή του μύθου, αφού προσφέρονται στον άνθρωπο θεϊκά δώρα με τα οποία ολοκληρώνεται ηθικά, οργανώνει κοινωνίες και αναπτύσσει υψηλό επίπεδο πολιτισμού.

Β2. Ο Πρωταγόρας ολοκληρώνει το μύθο και ακολουθεί το επιμύθιο και τα συμπεράσματα («οὕτω δὲ, ὦ Σώκρατες... τούτου αἰτία»). Σ' αυτό το σημείο του

λόγου του επαναλαμβάνει τη θέση που υποστήριξε ο Σωκράτης στην 1<sup>η</sup> ενότητα του βιβλίου μας και φαίνεται να την δέχεται, αλλά να την ερμηνεύει με διαφορετικό τρόπο. Ο Σωκράτης είχε διατυπώσει το επιχείρημα ότι η δυνατότητα όλων να εκφέρουν άποψη για τα θέματα της πολιτικής στην εκκλησία του δήμου, σημαίνει ότι η πολιτική αρετή δεν διδάσκεται, αλλιώς δεν θα μπορούσε να διατυπώσει ο καθένας γνώμη, παρά μόνο ο ειδικός. Κατά τον Πρωταγόρα το δικαίωμα να εκφέρουν όλοι άποψη για τα πολιτικά είναι νόμιμο, αφού η αιδώς και η δίκη είναι κτήμα όλων. Σ' αυτό το σημείο παρατηρούμε ότι η «δικαιοσύνη» έχει αντικαταστήσει την «δίκην» και η «σωφροσύνη» την «αιδώ». Η σύγχυση αυτή όμως δεν εγκυμονεί κινδύνους, καθώς και στην συνέχεια θα δούμε την χρησιμοποίηση εναλλακτικών όρων με τους οποίους διευρύνει το έδαφος για να μελετήσει διεξοδικότερα την έννοια της αρετής. Το ότι όλοι οι Αθηναίοι έχουν την πολιτική αρετή δε σημαίνει ότι αυτή δε διδάσκεται, όπως υποστήριξε ο Σωκράτης, αλλά ότι είναι αναγκαία η ύπαρξη της και η συμμετοχή όλων σε αυτήν για την οργάνωση κοινωνιών. Η συνύπαρξη των ανθρώπων σε πολιτικά οργανωμένη κοινωνία είναι αδιανόητη αν δε διαθέτουν όλοι την πολιτική αρετή. Έτσι, εκφράζει μια αντιτεχνοκρατική αντίληψη για την πολιτική, επιδοκιμάζει το αθηναϊκό πολίτευμα και ιδίως το δικαίωμα της ισηγορίας.

Σύμφωνα με τον μύθο, η άποψη του Πρωταγόρα είναι ότι η πολιτική αρετή δόθηκε σε ένα μεταγενέστερο στάδιο εξέλιξης του ανθρώπινου πολιτισμού και όχι από την αρχή της δημιουργίας του, δηλαδή δεν αποτελούσε μέρος της αρχικής φύσης του ανθρώπου. Έχει όμως την προδιάθεση για να την αποκτήσει. Για να γίνει κτήμα του και να φτάσει στην πλήρη κατάκτηση της πολιτικής αρετής είναι απαραίτητη η διδασκαλία. Ο Πρωταγόρας λοιπόν δέχεται και αιτιολογεί την καθολικότητα και την αναγκαιότητα της πολιτικής αρετής, όμως δεν αποδεικνύει ακόμα ότι διδάσκεται.

- B3. μοίρας → μερίδιο, μέρος  
 Απώλλυντο → όλεθρος, πανωλεθρία  
 Διεφθείροντο → φθορά, φθαρτός  
 Άγοντα → παιδαγωγός, άγημα  
 Ίωσι → εισιτήριο, ισθμός

B4. σελ 36-37 σχολικού βιβλίου: 'Όπως λέει και πάλι ο Αριστοτέλης... προς το καθολικό και το αιώνιο'.